

Vöő Gabriella

Szent László-legendák a Tordai-hasadék környékének magyar népi kultúrájában

A Nyugati-szigethegység keleti nyúlványában található óriási sziklahasadék, melyet a Hesdát patak vize mosott, átszelve a mészkősziklát, nyomon követhető hatásokkal befolyásolta a Torda város környékén és a hasadék közvetlen szomszédságában élő népközösségek kultúráját. Mészkö, Szind, Szentmihályfalva, Túr, valamint Alsó- és Felsőpeterd községekben a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején végzett kutatásaink nyilvánvalóvá tették, hogy a népi kultúrában érzékelhető mitikus szemlélet, mely még ma is befolyásolja a kultúra jelenségeinek alakulását, szerveződését, jelentős mértékben a gigantikus sziklahasadéknak köszönhető; ez lenyűgöző méreteivel, különös sziklaformáival, barlangjaival, növényzetével termékenyítőleg hatott a népi kultúrára, mivel a szellemi irányulás egyik állandó célpontja volt. A hasadék — mint egy összekötő folyosó — benne élt a társadalmi, gazdasági élet központjában, sőt a történelem folyamán számos esetben mint természetből védett búvóhely lakott terület volt; malmokat hajtó vizével, állattartásra alkalmas barlangjaival gazdasági értéket képviselt. A kultúra különböző jelenségeire, konfigurációinak alakulására minden időben koordináló és meghatározó hatást gyakorolt, de kulturális vetületeinek konkrét, kézzelfogható hatásain túl eredményezett és fenntartott egy állandó szellemi-lelki diszpozíciót is a mitikum, a numinózus, a sejtelmes, a nem evilági befogadására. Ez a diszpozíció a mitikum iránt koordinálta, szervezte a népi kultúra sokszínű jelenségét, kialakítva a Tordai-hasadék mitológiáját; ez epikus formában őrzi mindazokat a mitikus képzeteket, amelyek a hasadék keletkezéséhez, különleges sziklaformációihoz, barlangjaihoz, növényzetéhez és mitikus lényeihez kapcsolódnak.

Ez a sajátos mitikum, mely a népközösségek kultúraformáit befolyásolta, ma már nem egyaránt lelhető fel a közösségek kultúrájában, hanem hatása etnikai, generációs, társadalmi és vallási különbségeknek megfelelően variálódik. A hasadék mitológiájához való viszonyulásmódban felmérhető a rétegződő kultúraformák eltérő színeződése.

A vidék magyar lakosságának társadalmi képe már nem egyöntetű. A paraszti közösségek felbomlottak, sok az ingázó gyári munkás, kőfejtő, sőt az asszonyok körében sem ritka a városban dolgozó. Bár a lakosság jórészt református és unitárius, racionalizáló hittételeik tehát sok helyen ütköznek a hagyománnyal, a hasadék mitológiáját mindenki ismeri, és csak a hitelesség fokmérőjében térnek el a kulturális magatartásformák. Teljes hitelességgel már az idősebb nemzedék sem fogadja el a mitikus kultúraelemeket, már ők megkérdőjeleznek, racionálisan próbálnak megmagyarázni a hagyományban élő furcsa, megmagyarázhatatlan jelenségeket felelevenítő történeteket, a régmúlt kódében igaznak látszott eseményeket. De a hasadék mitológiájának epikus formái még ma is előkerülnek, és ha az alkalom úgy hozza, szívesen emlékeznek a nagyanyák, nagyapák által felelevenített hajdani furcsa vagy csodálatos eseményekre, melyekkel részben a múltat idézik, részben a jelent magyarázzák.

A Tordai-hasadék keletkezése a magyar népi kultúrában Szent László nevéhez kapcsolódik, de az eredetmondán kívül a hasadékhoz tartozó természeti jelenségekhez fűződő mondaciklusban is Szent László neve szerepel. A vidék magyar népi kultúrájában a hasadékhoz kapcsolódó legendák, eredetmondák központi alakja Szent László, a hasadék

mitikumának magyar verbalizációi majdnem összességükben a Szent László nevéhez kapcsolódó történetek. Hogy a protestáns magyarság is elfogadja Szent László alakjának mítoszát, a magyar szent király alakját történelmi elemekkel köti a hasadék mítoszának különböző elemeihez és azokat fenntartja a hagyományban, annak szerintünk az a magyarázata, hogy elfogadása identitást jelölő konnotációval rendelkezik. Ezért kapnak fontos helyet ezek az epikus történelem-mitológia kompozíciók a vidék magyar népi kultúrájának identitást őrző kultúraformációiban.

A hasadék mitológiájának motívumait kézzelfoghatóan Szent László történelmi alakja avatja magyarrá, hiszen a hagyományelemek más kontextusban a román kultúrában is éppen úgy fellelhetők. A vidék román kultúrájában ezek a motívumok Alexandru Macedon figurájához kapcsolódnak, és igen erős népmesei színezetűek. A hasadék mitológiájának szövegei tehát a nyelvi megformáláson túli jegyekkel is jelzik, hogy melyik kultúrában született az alkotás.

A Tordai-hasadék környékének népi kultúrájában a hasadék keletkezéséhez, formájához, sziklafiguráihoz és növényzetéhez kapcsolódó eredetmonda-ciklus négy alapmotívumra épül:

(a) A menekülő hős aranypénzek elszórásával próbálja feltartóztatni az üldözőket, akiknek kezében az arany kővé válik.

(b) A végső szükségben Istenhez fohászkodó hős nyomában a szikla kettéhasad.

(c) A szomjúságtól elgyengülő hős és lova megsegítésére a sziklából víz fakad.

(d) A megmenekült hős kalapjából kihulló rozmaring a sziklában gyökeret ver.

a) A ciklus domináló motívuma, a csodás sziklahasadás, minden szövegrealizációban előforduló központi alapmotívum. A magyar kultúrában a csoda motivációja az istenfélő, szent életű magyar király kiválasztottsága, Szent László személyiségének kivételes volta, aki életével kiérdemelte az isteni segítséget.

A cselekmény ideje a tatárdúlás, Szent Lászlónak a kunokkal folytatott harcai vagy ritkábban a törökűlás. A népi elbeszélések a hitelesség kedvéért évszámokkal próbálják — ha pontatlanul is — a hitelességet megerősíteni:

Azt tudam, s talán valamit még a történelem is kell írjan, hogy Szent László csapatja a kúnokkal abban az időben... Hányas időben lehetett az?! Mit mondjak? A 600-as vagy 700-as évek táján vagy még azelőtt. Ezt nem tudam így dátumra. Szóval azt tudam, az öregektől ahogy hallottam, hogy annak idején Szent László csapatja a kúnokkal itt ütköztek meg ezen a tájon, épp itt a Tordai-hasadék irányában volt egy nagy csata. Ez olyan nagy veszély volt Szent László csapatjára! Az a Tordai-hasadék akkor szakadt ketté. S hogy az kettészakadt, akkor a hegy aljába szorult csapatnak volt rése, hogy túl tudjan menni. Ezt tudam a Tordai-hasadékról. Így tudam, hogy Szent László imádkozott, hogy segítséget kért Istentől, hogy ebből a szorult helyzetből tudjanak mentődni. A legenda s a mondák abból az időből így mondják. Ilyen öregektől hallottam. (Az adat száma: Mg. 2337. II.f. a kolozsvári Folklór Archívumban.)

A Tordai-hasadék úgy keletkezett, hogy Szent Lászlót kergették a törökök... Szent László előtt megnyílt a föld. Akkor megszólalt egy hang, hogy ne álljon meg. Szent László átugrott, de a lova patája megcsúszott, és Szent Lászlónak leesett a sisak a fejéről. A monda szerint még látszik a ló patája és a sisak helye. (Mg. 2380. I.I.)

Az alapmotívum két koncepcióban jelentkezik a szövegben. Az egyik szövegtípus a bekövetkezett csodát a kereszténység isteni jutalmazásaként magyarázza a hitetlen pogányság megbüntetésével szemben. A szövegben a csoda motivációi közvetlenül vagy közvetetten a szent király kiválasztottságának bizonyosságát érzékeltetik. A csoda a király

tudta nélkül, mintegy akaratától függetlenül következik be, jelölve, hogy a király Istennek kedves s hogy vele van az isteni gondviselés. A szövegek ezekkel a közvetlen formákkal sugallják a magyarság kiválasztottságának bizonyosságát. A második szövegtípus Szent László fohását, imáját helyezi az elbeszélés középpontjába, és a hasadék keletkezésének isteni csodáját a bajban Istenéhez forduló hős jutalmazásaként állítja be:

Mikor hátratekintett László királyfi, csak akkor vette észre, hogy nyakán a tatár, ellenségei veszedelmesen közelednek. László az egekhez fohászodott, Istentől kért segítséget. Mikor kimondta: „Uram, segélj!”, a lova patái alatt meghasadt a föld, és mélységes szakadék választotta el az ellenségtől... (F.A. 11968.)

Ezekben a szövegtípusokban a csodatevő Istenhez intézett fohász a kiváltója a kereszténnyé vált magyarság isteni gondviselésének.

A tordai határon egy meglehetősen számos tatár csapat üldözőbe vette Szent Lászlót. A magyar királyfi megpróbált elmenekülni, de az üldözők mindenütt a nyomában voltak... A lovát szabadon engedte, ő maga meg leborult térdre, s az ég felé nézve fohászodott az életéért és a szabadságért... A király fohása meghallgatásra lelt, és minden úgy történt, ahogy a fohásban kérte. (F.A. 11435.)

Aztán azt mondták, hogy mikor Szent László királyt, a magyarok királyát kergették a kúnok, az a kún nép... Mít tudom én, milyen eredetű nép volt az, pogányok vagy mi... Úgy mondták, hogy Szent László fohászodott. Itt volt a tordai hegyeknél. S akkor kettényílt a hegy. Miután átjöttek a magyarok itt a tordai hegyeken, akkor fohászodott ott, és átszakadt a hegy. Így magyarázták az öregek. (Mg. 2379. I.1.)

Hogy a szövegek többségében a csoda isteni indítéka a magyarság kiválasztott volta és kereszténysége és a király szentsége ezekben a szövegekben csak másodrangú motivációként jelentkezik, azt a lakosság protestáns szellemiségével is magyarázhatjuk. Egyesek a király szentségének betudható csodát megkérdőjelezzik éppen a protestáns szemléletükbe illő indokkal:

Ha azt mondják, hogy keresztülment az Úrjézus rajta, azt elhinném, hogy neki elhasadt. De már hogy Szent Lászlónak, vagy Szent Istvánnak, vagy Stefán csel Márénak?! Annak nem hasadt el! Me a hasadék akkor keletkezett — me én a történelmet ismerem —, amikor az özönvíz volt. Akkor az özönvíz vágott utat, nem Szent László. De má a legenda ez. (Mg. 2349.I.dd.)

Ez az idézet is bizonyítja, hogy a csodás sziklahasadás motívuma ebben a népi kultúrában szimbólumértékének köszönhetően maradt fenn azok körében, akik a katolikus vallás szent-tiszteletét nem fogadják el. De mert a legendai csoda a magyarsághoz való tartozás és annak történelmével való azonosulás szemantikáját is felvette, a legenda jellege mondaivá módosítva így léttéret nyert azok körében is, akik visszautasítják a hős szentsége által kiváltható isteni segítség lehetőségét, és főleg a keresztény magyarság isteni felkarolását, méltánylását érzik a csodában.

b) A sziklahasadás motívumát gyakoriság szempontjából a vízfakasztás motívuma követi. Majdnem minden szöveg zárómotívumaként jelentkezik a csodálatos vízfakasztás, mely megmenti a hőst a szomjúságtól és lovának új erőt ad. A motívum etiologikus mondakeretben a sziklaforrások, hasonló bemélyedések létét magyarázza. Érdekes, hogy pontosan senki sem tudta lokalizálni a csodás esemény nyomait, s a Szent László kútjának nevezett forrás helymegjelölése sem egyértelmű:

Hát van itt egy kút Peterd felé, a Szent László kútja, úgy is mondják nekije... Megbotlott, s akkor aztán a szomjúságtól már összeesett a lova is. S akkor forrás

fakadatt, hogy igyék, s feljön az orrlyukán a víz úgy a kőből. A kőből fakadt a forrás. (Mg. 2350. I.j.)

S amikor Szent László megkerült vissza, ott van egy kút, azt mondják, Kápolna. Oda ültette az orrát Szent László lova, s akkor fakadott ott a víz. S van ott arrább egy kicsi hely, hogy ott a térde helye, s arrább van egy patkóalak, azt mondják, hogy Szent László lovának a patkója. (Mg. 2349. I.aa.)

S aztán mondták, hogy Szent László lovának orrlyukán jő az a friss víz, a tetejin, éppen a tetejin, a patkószeg nyomából. Aztán nézzétek meg! — Fiatalok voltunk, tizenhét évesek, fel is mentünk. Tényleg! Hogy bugyborékol a víz a ló orrlyukán, úgy bugyborékol a forrás. Na és a patkószegek! Azok is látszanak. (Mg. 2346. II. k.)

A szövegek különböző időpontra helyezik a vízfakadást. Egyesekben a csoda a hasadék keletkezését megelőzi, és a vízfakasztás életmentő eseményét az üldözés időpontjára helyezik, mikor is a menekülő hős a szomjúságtól és fáradtságtól lovával térdre rogyik:

...A tatárok, látva, hogy becsapta őket, még elszántabban követték. A lova már nem bírta tovább, vízre volt szüksége, hogy a szomjúságát csillapítsa. A környéken nem volt sem forrás, sem patak. A ló nem bírta tovább, és földre rogyott. Szent László minden reményét elvesztette. S akkor a kőből, ahova lova feje hanyatlott, hűsítő forrás fakadt. A hűvös hegyi víztől a ló új erőre kapott. És így tovább folytatta az útját... (F.A. 11436.)

Mások szerint a vízfakadás a hasadék keletkezését követően történt. A király előtt megnyílt hegyrést a ló még át tudta ugrani, de az üldözők már nem. A sziklába vésődött nyomok az ugró ló nyomai, és ezekből fakadt a szomjúhozóknak a víz. Ezekben a variánsokban a víz tehát nem a csodás isteni erő segítségének újabb bizonyítéka, hanem a király és lova bátorságának, ügyességének és erejének, hiszen a ló olyan erővel vágódott a sziklához, hogy nyomokat hagyott az orra, patája a kőben, s víz fakadt a sziklából:

Szent László a lovával keresztülugrott... Ott Peterd környékén megvan máma is Szent László lovának a nyoma a szikladarabban. Ez Szent László forrása. Szent László lova patkójának láttam a nyomát. (Mg. 2379. II. b.)

Az esetek többségében azonban a vízfakadás az isteni segítségnyújtásnak, a szent életű király megmentésének motivációja. Bizonyos szövegkompozíciókban a ló erejének előtérbe kerülése a román folklór hatására történhetett, mivel a motiváció a román szövegekben egyértelműen a táltos ló erejének tulajdonítja a vízfakadást. Alexandru Macedon és a táltos ló, mint említettem, mesei jellegű figurákként szerepelnek a román folklór hasonló szövegeiben. Ugyanez a motívum a magyar folklórban levetkőzi a mesei jellegét, a monda formai keretei között marad. A vízfakadás ilyen történésére egyesek racionális magyarázatokat keresnek:

Hát aztán, amikor átugrott, térdre bukott. Ott látszik a térde helye és az orra, amiből ugyebár jön a forrás. Forrás van, és jön a víz... Akkor lehet, hogy olyan puha volt a kő, s azután aztán rögtön megkeményedett, alaposan, s úgy maradott. Lejobb van a kút. Ez mind úgy történt, mikor átugrott, osztán térdre esett a ló és odacsapta az orrát. Abban az időben puhább volt a kő, mint a lónak az orra, ugyebár. Aztán víz eredeti... (Mg. 2375. I.t.)

A varázserejű mesehős képességeire emlékeztet és szintén a román folklórból kerülhetett a magyar népköltészetbe a vízfakasztó dárdaütés motívuma, amely László király fizikai erejének tulajdonítja a csodás vízfakadást:

Ahogy én hallottam, üldözték a kúnok Szent Lászlót. Akkor nem volt meg a hasadék, és szomjaztak a vitézei erősen. S ő belevágta a dárdáját a kősziklába, és megnyílt a kőszikla, és ontotta a vizet, hogy ne pusztuljanak el az ő katonái. (Mg. 2374. II. k.)

Ez a motívum azonban a magyar szövegekben csak egy-két helyen bukkan fel, mivel a motiváció itt a legtöbb esetben a legendának megfelelő isteni segítségnyújtás, a szent hitének jutalma:

Miért fakadt neki a víz? Megvolt benne az az óriási nagy hit. Mondjuk ki ezt a szót?! Az Úristen megadta, hogy az ő lova ne dögöljön szomjan. (Mg. 2350. II. p.)

A vízfakasztás motívuma azonban a hasadék keletkezéséhez viszonyítva mondaibb jellegű, esztétikai kidolgozása is elnagyoltabb, mint a sziklahasadás motívumának. A népi tudat gyógyító erőt tulajdonított a víznek, s ez igazolni látszik az isten gondviselés, az isteni segítség képzetét:

Szent László kútjából a víz első osztályú. Olyan a formája, mint a ló feje, s onnan vesznek ki egy kulaccsal, pohárral. Azt mondják, tüdőerősítő és erős víz. A Jóisten hatalma adta meg... (Mg. 2350. II.1.)

c) A Szent László-legendaciklus frekvenció szempontjából harmadik motívuma, az ellenség közé szórt aranypénzek kövé válása szintén mondai jellegű: a hasadék környékén található lapos, kerek kövecskék, nummulitok eredetét magyarázza. Két változatban is él a szóhasználatban. Az egyik változat az üldözés legdrámaibb szakaszára helyezi az eseményt, a hasadék megnyílását közvetlenül megelőző időpontra, mikor az ellenség már a hős sarkában van. Szent László végső kétségbeesésében pénzt szór az ellenség elé, hogy feltartóztassa. A kapzsi üldözők pillanatnyi meghátrálása pillanatában következik be a megmentő csoda, a szikla kettéválása, melyet követően a pénz is kövé válik az ellenség kezében, mintegy betetőzve a szentet megjutalmazó isteni segítséget és a pogány büntetését. Az események kizárólag az isteni akarat függvényei, mikor már a menekülés utolsó emberi kísérlete is meghiúsul:

Akkor ő szaladt, s már érték el. S nekije volt sok aranypénze, zsákkal vitték. Már érték el, s azt mondta az, akivel harcolt, a kún vezér, hogy „Élve vagy halva!” vagy „Csak a fejét!” — de neki kezébe adják Szent Lászlót! S akkor már félt, s kezdte a pénzt szórni, azt a sok aranyat. S akkor a pénzre: „Nekünk jobb ez! Összeszedjük és utolérjük!”

S azak nekifogtak, szedték, s megtöltötték a zsákokat. Akkor Szent László elszaladt, s a hasadék kettéhasadt, ott az a hely, ahol ű keresztülment. Akkor a kúnok már nem tudtak menni. S akkor gondolták, már úgyse tudják elérni, nézzék meg, s osszák el a pénzt. S akkor már mind kő volt a zsákba... (Mg. 2349. I.aa.)

A másik változat nem időzíti az eseményt. Egyes szövegekben a hasadék keletkezését megelőzve, mások a sziklahasadást követően beszélnek el, nem jelölve meg, hogy mikor is következett be a csodás esemény. Ezekben a változatokban a motívum önállóbb formát nyer, funkciója inkább a nummulitok keletkezésének magyarázása, háttérbe szorítva a mondai-legendai elemeket. A pénz kövé válása Szent László imája következtében következik be, mintegy isteni kompenzációként a hitért és a fohászáért:

Mikor jött László király, üldözték. Hogy ne ériék utol, az aranypénzeket ő elszórta. Persze hogy szedték azután ezek az üldözői, a kúnok. Es azalatt ő tudati menekülni.

De László imádkozott Istenhez, hogy változtassa kövé, és az Isten kövé változtatta, és ebből maradt meg a Szent László-pézn... A hasadéknak a túlsó részén, fennebb, a nyugati részen, nagyon sok ilyen kő van, kis kerek kövecskék, pénzhez hasonlók. Es mikor megárad a Hesdát folyó, lehozza... Ezt nevezik Szent László pénzének. (Mg. 2375. I.s.)

Egyes változatok, melyek még inkább mondai jellegűek, a motívumból csak a pénzszorást őrzik. A továbbvágató Szent László és a pénz kővé válása között semmi kapcsolat nincs, Isten mintegy a kapzsiságot bünteti az aranyak kővé válásával. Van olyan változat is, mely az ellenség kapzsiságát is ejti. A pénzszorás helyére érkező ellenség már csak kavicsokat talál:

...S aztán sok pénzt szórt el Szent László, hogy hajoljanak le az üldözők, szedjék össze, ők addig mehessenek el, menekülhessenek el messze. S mikor már odaértek — mert ők aztán vették az utat és mentek —, akkorára odaért az ellenség, és a jó Isten a pénzt kővé változtatta. Kerek kő. Apám azt mondta: „Menjete oda, és nézzétek meg, miből van! „... S tényleg, mind kerek kő volt az egész... (Mg. 2376. II.k.)

Ez a motívum is fellelhető a román folkórában, és szintén mesei színezettel. A menekülő hős kérésére pénzeső esik, hogy az üldözőket feltartóztassa, majd a pénz kővé válik. Vannak olyan román szövegek is, ahol Alexandru Macedon teljesen a szent hős szerepében jelenik meg, keresztet lát az égen, mintegy ezzel jelölve neki Isten kiválasztott voltát. A legendai hős alapvonásait valószínű Alexandru Macedon a magyar folklórból öltötte magára.

d) A hasadékhöz kapcsolódó mondaciklus negyedik motívuma szintén Szent László nevéhez kapcsolódik a vidék magyar népi kultúrájában: a király kalapjából a sziklára esett rozmaring csodás módon gyökeret ver. A hagyomány szerint ezzel magyarázható a sziklán élő rozmaringbokor léte, mely egyesek szerint látszik, mások szerint teljesen megközelíthetetlen emberi szem számára. Epikus formát ez a motívum csak a magyar folklórában kapott. A román hagyomány is számon tartja a különös virágot, de más kontextusba építi meglétét. A hasadék keletkezését magyarázó szövegekben nem találkozunk ezzel a motívummal, a szokatlan helyen csodás módon életre kelt virágot a román néphagyomány nem hozza kapcsolatba a sziklahasadék keletkezésének csodájával.

A motívum magyar szövegekben nem általános előfordulású. Ha megvan, akkor rendszerint a történet zárómotívumaként szerepel:

...Biztonságban látta magát, még egyszer visszafordult, s büszkén meglengette a ruzsmarintos kalapját. A kis ruzsmarintág kihullott a kalapjából, s a meredek sziklafal tetején, ahol a kis ágacska földet ért, szép ruzsmarintfa virágzik még ma is. (F.A. 11692.)

A magyar folklórában is vannak mondák, amelyekben már leválni látszik a hasadék keletkezésének mondájából:

Meg volt a hasadék valamennyire, hogy igaz, nem igaz?! Szent Lászlót kergették a kúnok, és ő vágatatt és nekiugrott a hasadéknak, me érték utol. Es ottan... ruzsmarint volt a kalapjába, és ahogy ugrott, akkor kiesett a ruzsmarint, és odaesett egy sziklára, úgy, hogy hozzá nem mehet senki se, nem mehetnek oda. A ruzsmarint máma is ott van és virul. Nem lehet oda menjen ember...

Átugratt a hasadékon, és ment tovább. Ezek ott maradtak tátott szájjal, nem tudtak átugrani. Nem merték azt a nagy dógat átugrani. (Mg. 2350. II.p.)

A természetfelettit, a csodás elemet ebben a szövegben tehát csak a rozmaring csodálatos meghonosodása őrzi; a király testi erejének és ügyességének köszönhetően menekül meg, átugorva a mélységet. A legendajelleget elhalványítja a történeti mondai jelleg, megőrizve azonban a virág csodával határos életben maradását.

Érdekes megfigyelnünk, hogy a néphagyomány alakulásában hogyan játszanak szerepet az etnikai, vallási tényezők és milyen formákban befolyásolják a mitikus elemek különböző relevanciáit.

Az ismertetett motívumok relevanciája a szövegekben a tudati tényezők függvényeként változó, az etnikai, vallási, társadalmi hovatartozás körülményei befolyásolják.

Megfigyeléseim szerint a hasadék környékének magyar népközösségeiben a hasadék mitológiájának epikus formáiban előtérbe nyomulnak a történelmi elemek, illetve fokozott relevanciát nyernek. A király szentségét jutalmazó isteni csoda bizonyítékául válik a magyarság kiválasztottsága gondolatának. Ezért a legendaszerű csodás történet mondai formákat ölt, kihangsúlyozva Szent László magyar mivoltát, és a szentsége mellett fokozottabb hangsúlyt kap vitézsége, testi ügyessége is. Az epikumok központi magja ennek megfelelően a magyar szent király diadala a pogány felett és az ezt elősegítő isteni csoda. A többi motívum szerkezetileg és esztétikailag sokkal labilisabb, mint ez a központi motívum. A román folklórban az elbeszélések hangsúlyos eleme a hős táltos lova és az a mód, ahogyan megsegíti a menekülő hőst. A hasadék keletkezésének isteni csodája jelen van ugyan, de elmosódottabb, mint a magyar Szent László-legendáké. Az elbeszélések központi motívuma a vízfakasztás, a patájával, orrával vizet fakasztó varázserejű táltos ló segítsége, akinek csodás képessége megmenti a hőst. A történet hitelességének bizonyítékaként említik fel a ma is fellelhető nyomokat a sziklaforrások környékén. A forrásfakasztás csodája, melynek ma is létező bizonyítéka Alexandru kútja, a szövegek legkidolgozottabb, legművészebb motívuma, melyhez mint magyarázó előzmény a hasadék keletkezése kiegészítő motívumaként járul.

A magyar népköltészetben tehát a Szent Lászlóhoz kapcsolódó csodás események etnikai színezete sokkal erősebb, mert a történetek esztétikai funkcióihoz hozzátársult az identitást őrző és kifejező funkció is. A szövegekben — tekintettel a magyar közösségek protestáns vallási színezetére — a király szentségének relevanciája elé került a magyarsága, mintegy sugallva és ébren tartva a meggyőződést, hogy a magyarság az isteni gondviselés letéteményese, s ennek bizonyítéka a természet és Isten csodája: a Tordai-hasadék.